

Інноваційно-інвестиційна політика держави: стан та особливості розвитку

Юринець З.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
Львівського національного університету імені Івана Франка

Круглякова В.В.

аспірант кафедри менеджменту
Львівського національного університету імені Івана Франка

Петрух О.А.

аспірант кафедри менеджменту
Львівського національного університету імені Івана Франка

Статтю присвячено актуальним питанням розвитку інноваційно-інвестиційної політики України та чинникам, що стримують цей розвиток. Проаналізовано сучасний стан вітчизняних інноваційно-інвестиційних процесів. Запропоновано шляхи вдосконалення інноваційно-інвестиційної політики.

Ключові слова: інновації, інвестиції, інноваційно-інвестиційна політика, інноваційно-інвестиційна діяльність.

Юринець З.В., Круглякова В.В., Петрух О.А. ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПОЛИТИКА ГОСУДАРСТВА: СОСТОЯНИЕ И ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ

Статья посвящена актуальным вопросам развития инновационно-инвестиционной политики Украины и факторам, сдерживающим это развитие. Проанализировано современное состояние отечественных инновационно-инвестиционных процессов. Предложены пути совершенствования инновационно-инвестиционной политики.

Ключевые слова: инновации, инвестиции, инновационно-инвестиционная политика, инновационно-инвестиционная деятельность.

Yurynets Z.V., Krugliakova V.V., Petrukh O.A. INNOVATIVE-INVESTMENT POLICY OF THE STATE: THE STATE AND FEATURES OF DEVELOPMENT

Article is devoted to topical issues of development innovative-investment policy in Ukraine and factors that hinder this development. The article analyzed the current state of domestic innovative-investment processes. The ways to perfect the innovative-investment policy are proposed.

Keywords: innovations, investments, innovative-investment activity, innovative-investment policy.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інноваційний вектор розвитку став неодмінним атрибутом стратегії сучасного економічного зростання країни. Інноваційні процеси безпосередньо пов'язані з інвестиційною та загальною економічною активністю. Тому тільки ті з них, що забезпечені інвестиціями, можна розглядати в якості прискорювача стійкого соціально-економічного розвитку на різних рівнях.

На сучасному етапі розвитку економічних систем виникає необхідність досягнення високих і стабільних темпів економічного зростання, яке досягається переважно завдяки інноваційно-інвестиційним чинникам [7]. Поступове вичерпання запасів традиційних ресурсів і збільшення їх цін, розгортання жорсткої конку-

рентної боротьби на міжнародних ринках факторів виробництва в умовах постійного зростання й ускладненні кінцевих та проміжних потреб суспільства унеможлиблює економічний розвиток завдяки застосуванню екстенсивних чинників. На сучасному етапі розвиток інноваційно-інвестиційної сфери в Україні можна охарактеризувати як такий, що не відповідає світовим тенденціям. Сьогодні економіка, яка здатна до прискореного оновлення основних фондів, технологій, продукції, ефективного підвищення швидкості поширення і взаємодії новітніх досягнень науки і техніки, досягає перспективної конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні основи державної інноваційно-інвестиційної політики досліджу-

ються у наукових працях багатьох вітчизняних дослідників, серед них О. Амоша, Ю. Бажал, Л. Беззубко, В. Геєць, Н. Дацій, В. Федоренко, О. Гаврилюк, Б. Данилишин та інші. Питанням теорії та практики функціонування інноваційно-інвестиційної діяльності присвячені дослідження таких видатних зарубіжних вчених, як П. Друкер, Дж. Кейнс, Р. Нельсон, М. Портер, Б. Санто, Б. Твісс, Й. Шумпетер та ін.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на те, що у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі розкрито різнопланові питання щодо теоретичних основ й узагальнення досвіду формування та реалізації державної інноваційно-інвестиційної політики, окремі аспекти залишилися поза увагою вчених. Зокрема, недостатньо уваги приділено такому актуальному питанню, як інноваційно-інвестиційна економічна політика, яка за сучасних реалій набуває особливої значимості, оскільки саме зараз перед керівництвом держави постає завдання визначення напрямів та інструментів для подальшого економічного розвитку, розроблення державної економічної політики, заходів державного регулювання для досягнення позитивних зрушень в економічній системі та забезпечення економічного зростання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основною ціллю статті є аналіз особливостей сучасного стану інноваційно-інвестиційної державної політики з метою виявлення основних проблем, що перешкоджають стабільному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки з метою розроблення пропозицій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У теперішній нестабільний період економіка України переживає суттєві зміни, основною метою яких є підвищення якості життя населення, модернізація виробництва, перехід на якісний рівень ресурсозбереження, зростання продуктивності праці, підвищення конкурентоспроможності продукції, вихід на новий ринок. Надійним підґрунтям цих перетворень є результати інноваційно-інвестиційної діяльності. Державі доводиться вирішувати нові завдання, такі як вдосконалення майданчиків для інновацій, розробку програм щодо покращення інноваційного та інвестиційного клімату у вітчизняній економіці, необхідність виконання регламенту СОТ та виконання умов Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом.

У розвитку економіки країни істотну роль відіграє процес формування державної інноваційно-інвестиційної політики. Наслідком реалі-

зації інноваційно-інвестиційної політики постає суттєва зміна структури народного господарства і підвищення ролі промислових галузей.

Від розвитку інноваційно-інвестиційного процесу залежать практично усі сторони господарювання. За динамікою його розвитку можна судити про темп і характер відтворення, незалежно від форм господарського устрою і суспільного ладу окремої держави. Як тільки послаблюється роль інвестиційного процесу, відразу ж виникає стагнація в економіці, яка в подальшому спричинить процеси руйнування економіки й, насамперед, її головної складової – виробничого та економічного потенціалу. Масштаб впровадження у виробництво новітніх досягнень науки і техніки залежить від активності інвестиційного процесу, тобто від того, наскільки забезпечується високий темп науково-технічного прогресу і, відповідно, підвищується продуктивність праці.

Державна інноваційна політика спрямована на створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції [2]. Інвестиційна політика держави – комплекс урядових рішень, які визначають основні напрями, джерела та обсяги використання капітальних вкладень в економіку, різні її сфери та галузі [1, с. 804].

Взаємозв'язок і взаємообумовленість інвестиційних та інноваційних процесів зумовлює необхідність трактувати інвестиційну та інноваційну політику як єдиний напрямок фінансової політики.

Отже, державна інноваційно-інвестиційна політика – це діяльність держави, спрямована на вдосконалення державного регулювання, розвитку і стимулювання інноваційної діяльності завдяки її інвестуванню для стійкого збалансованого зростання ефективності та конкурентоспроможності економіки, вирішення завдань соціально-економічного розвитку країни.

Сьогодні в економіці України інноваційно-інвестиційні процеси відбуваються досить повільно. Про це свідчить аналіз статистичних даних щодо інноваційно-інвестиційної діяльності в промисловості України за період 2000–2014 рр. Економічні перетворення 1990-х рр., які супроводжувалися різким падінням рівня виробництва і платоспроможності на тлі високих темпів інфляції, позначилися неухильним зниженням інноваційної активності промислових підприємств, що сьогодні набуло незво-

ротного характеру. Так, якщо наприкінці 1980-х рр. питома вага підприємств, що розробляли і впроваджували нову продукцію, виробничі процеси або удосконалювали їх, у промисловості колишнього СРСР становила 60–70%, то в першій половині 1990-х рр. цей показник знизився більш ніж утричі. У 1992–1995 рр. питома вага кількості інноваційно-активних підприємств була в межах 20–26% [3].

В останні роки ця проблема ще більше загострилася, з 2012 р. зменшується кількість підприємств, що впроваджували інновації (табл. 1). Тоді як у економічно та технологічно розвинутих країнах світу кількість інноваційно-активних підприємств становить від 40% до 80% від їх загальної кількості, а для країн Європейського Союзу середнє значення інноваційної активності підприємств сягає 40–45% [4].

Невпинне скорочення частки промислових підприємств, які здійснюють технологічні інновації свідчить про те, що не відновлені дієві ланцюги, які б забезпечили зв'язок науки, технологій і виробництва, підживлюючи тим самим провадження інновацій.

У 2011 р. ситуація на ринку інновацій покращилась і показники інноваційної активності

почали знову набувати зростання (табл. 1). Основна частка витрат, які декларували підприємства у 2014 р., припадає на придбання машин та обладнання 66,5% (табл. 1). Базовим елементом ефективної інноваційної діяльності є підготовка виробництва нової продукції, яка включає всі 3 етапи – від здійснення дослідно-конструкторських робіт до ринкової апробації встановленої серії нових виробів, однак з 2007 р. цей елемент взагалі був винесений зі статистичної звітності підприємств і віднесений до інших витрат, обґрунтування змісту яких не наводиться в жодних методологічних поясненнях до статистичної звітності [6].

Проаналізовані дані з впровадження інновацій на промислових підприємствах України (табл. 2) свідчать про рецесію інноваційної діяльності у промисловості. Значною мірою такі результати спричинені зменшенням обсягів наукових досліджень і купівлі нових технологій підприємствами.

Варто зазначити, що до 2011 р. спостерігалась тенденція щодо збільшення кількості впроваджених нових технологічних процесів (табл. 2). Це пов'язано, насамперед, з тим, що

Таблиця 1

Інноваційна активність підприємств в Україні [5]

Роки	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями	Загальна сума витрат	У тому числі за напрямками				
			Дослідження і розробки	Придбання інших зовнішніх знань	Підготовка виробництва для впровадження інновацій	Придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	Інші витрати
	%	млн. грн.					
2000	18,0	1 760,1	266,2	72,8	163,9	1 074,5	182,7
2001	16,5	1 979,4	171,4	125,0	183,8	1 249,4	249,8
2002	18,0	3 018,3	270,1	149,7	325,2	1 865,6	407,7
2003	15,1	3 059,8	312,9	95,9	527,3	1 873,7	250,0
2004	13,7	4 534,6	445,3	143,5	808,5	2 717,5	419,8
2005	11,9	5 751,6	612,3	234,4	991,7	3 149,6	754,6
2006	11,2	6 160,0	992,9	159,5	954,7	3 489,2	563,7
2007	14,2	10 850,9	986,5	328,4	X	7 471,1	2 064,9
2008	13,0	11 994,2	1 243,6	421,8	X	7 664,8	2 664,0
2009	12,8	7 949,9	846,7	115,9	X	4 974,7	2 012,6
2010	13,8	8 045,5	996,4	141,6	X	5 051,7	1 855,8
2011	16,2	14 333,9	1 079,9	324,7	X	10 489,1	2 440,2
2012	17,4	11 480,6	11 480,6	47,0	X	8 051,8	2 185,5
2013	16,8	9 562,6	1 638,4	87,0	X	5 546,3	2 290,9
2014	16,1	7 695,9	1 754,6	47,2	X	5 115,3	778,8

технічне оновлення виробництва на передовій технологічній базі, здійснення автоматизації та механізації проводиться низькими темпами та незначними обсягами. Через низьку питому вагу промислових підприємств, що впроваджували інновації, відчутний малий обсяг реалізованої інноваційної продукції: питома вага реалізованої інноваційної продукції у 2000 р. становила 6,8%, у 2010 р. – 3,8%, а у 2014 р. – лише 2,5%. Для порівняння, у країнах Європейського Союзу питома вага реалізованої інноваційної продукції у середньому становить 45% [4].

На сьогоднішній день спостерігається досить пасивне ставлення влади до стимулювання інноваційних процесів і підтримки високотехнологічних виробництв. Це призводить до вкрай негативних структурних змін в економіці: занепаду високотехнологічних підприємств і домінування низькотехнологічних – сировинних підприємств.

Інноваційна діяльність у державі є одним із головних напрямів розширення та збільшення капітальних інвестицій, впровадження нових технологій на підприємствах на підґрунті науково-технічного прогресу, що зумовлює регулювання розвитку економіки, істотне підвищення її ефективності.

Сучасні економічні умови спонукають виробника докорінно переглянути технічні, технологічні, інноваційні та фінансові ресурси, систему

оподаткування та процеси демонополізації. Інакше кажучи, перед підприємствами постають питання відтворення основних фондів і виробничих потужностей.

Щодо капітальних інвестицій, то головним джерелом інвестування й досі залишаються власні кошти підприємств та організацій. Хоча дещо помітнішою стає тенденція до нарощування інвестицій в основний капітал, освоєних за рахунок кредитів банків та інших позик. Але банки не можуть у повному обсязі задовольнити потреби інноваційного розвитку, забезпечити повний цикл реалізації інноваційних продуктів, оскільки в загальній сумі кредитів стабільно переважають короткострокові кредити [3]. До 2008 р. інвестиції в основний капітал зростали, а у 2009–2010 рр. відбулось незначне падіння рівня інвестицій, зокрема у сільському господарстві та торгівлі. Проте, вже у 2011 р. інвестиції в основний капітал сягнули 209 130 млн. грн., найбільша частка з яких припала на промисловість.

Проведений аналіз демонструє, що інвестиції та інновації взаємопов'язані й взаємодіють, але ефект досягається лише тоді, коли основні обсяги інвестицій спрямовуються у технологічну структуру економіки, що забезпечує пріоритетний розвиток вищих технологічних укладів. Якщо інвестиції за своєю структурою не відповідають технологічній структурі виробництва і

Таблиця 2

Впровадження інновацій на промислових підприємствах України [5]

Роки	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів	у т. ч. мало-відходні ресурсозберігаючі	Освоєно виробничих видів продукції, найменувань	з них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
2000	14,8	1 403	430	15 323	631	
2001	14,3	1 421	469	19 484	610	6,8
2002	14,6	1 142	430	22 847	520	7,0
2003	11,5	1 482	606	7 416	710	5,6
2004	10,0	1 727	645	3 978	769	5,8
2005	8,2	1 808	690	3 152	657	6,5
2006	10,0	1 145	424	2 408	786	6,7
2007	11,5	1 419	634	2 526	881	6,7
2008	10,8	1 647	680	2 446	758	5,9
2009	10,7	1 893	753	2 685	641	4,8
2010	11,5	2 043	479	2 408	663	3,8
2011	12,8	2 510	517	3 238	897	3,8
2012	13,6	2 188	554	3 403	942	3,3
2013	12,9	1 576	502	3 138	809	3,3
2014	12,1	1 743	447	3 661	1 314	2,5

не спрямовані на її поліпшення, то вони перестають бути базою для економічного розвитку.

У межах інноваційного розвитку України застосування та підсилення інтелектуальної компоненти, зменшення рівня енерго- та ресурсовитратності виробництва, введення у дію інноваційного потенціалу економічного зростання країни, розвитку та структурного оновлення підприємств для підвищення конкурентоспроможності економіки на всіх рівнях господарювання визначено основним пріоритетним напрямом втілення державної інноваційно-інвестиційної політики. Модель узгодження державної інноваційно-інвестиційної політики та інноваційної стратегії наведена на рис. 1.

Державна інноваційно-інвестиційна політика для вирішення описаних завдань, про-

блем з метою вироблення підґрунтя інноваційного розвитку національної економіки має відштовхуватись від розроблення та втілення національної інноваційної стратегії через політику пріоритетів з метою поліпшення галузевої структури економіки. Сьогоднішня складна політично-економічна ситуація вимагає необхідності перегляду вказаних пріоритетів для уточнення та встановлення таких напрямів інноваційного розвитку, які відповідатимуть сучасним завданням і цілям розвитку інноваційної економіки. Доцільно обдумано аргументувати критерії визначення пріоритетної галузі (можливість вирішення питань енергозбереження та національної безпеки, соціальних питань, проблем зайнятості та формування експортного потенціалу галузей тощо) та ство-

Рис. 1. Модель узгодження державної інноваційно-інвестиційної політики та інноваційної стратегії

Джерело: розроблено авторами

рити комплекс показників оцінювання інноваційного потенціалу.

Для розвитку інноваційно-інвестиційної активності надзвичайно важливою є державна підтримка. Держава має стати безпосереднім провідником інноваційно-інвестиційного розвитку, замовником та організатором досліджень і розробок на найсучасніших напрямках НТП та сприяти їх упровадженню в усі сфери економічної діяльності.

Для забезпечення відповідного рівня стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності треба створити ефективну систему оподаткування. Податкове стимулювання інноваційно-інвестиційної активності має стати ключовою ланкою державної інноваційно-інвестиційної політики.

Податкова підтримка є ефективним інструментом державного впливу на інноваційну й інвестиційну активність суб'єктів господарювання, оскільки вона:

- охоплює значну частину вітчизняних підприємств, які запроваджують інновації;
- мотивує здійснення інвестицій саме в інновації;
- надає підприємствам автономію в системі ухвалення рішень;
- передбачає рівні умови для всіх суб'єктів господарської діяльності.

Для того, щоб політика стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності була ефективною, вона повинна ґрунтуватися на таких принципах:

- система оплати податків має бути вигідною для підприємств, що запроваджують інновації у своїй діяльності;

– підприємство не повинно мати прямі податкові витрати від провадження інноваційно-інвестиційної діяльності.

Україна належить до числа країн із високим науковим потенціалом, тому пріоритетом для діяльності органів державної влади має бути створення умов, що забезпечують не тільки збільшення такого потенціалу, а, насамперед, його максимальну реалізацію в інтересах суспільства.

Висновки з цього дослідження. Проаналізувавши управління інноваційно-інвестиційною діяльністю в Україні можна зробити висновок про низьку її результативність. Щоб вона набула ефективного розвитку, доцільне відповідне та своєчасне фінансове забезпечення, починаючи на етапі фундаментальних досліджень та завершуючи етапом запровадження у виробництво. Однак у сучасних умовах розвитку в державному бюджеті не вистачає коштів на інноваційно-інвестиційну діяльність. Тому актуальним питанням на сьогодні є розроблення та впровадження в дію заохочувальних заходів для підприємств усіх форм власності. Через непослідовне проведення та низьку ефективність державної інноваційно-інвестиційної політики Україна не встигає за розвиненими країнами в технологічному розвитку. Як наслідок, поступово зменшується кількість інноваційно-активних фірм, відбувається гальмування розвитку високотехнологічних галузей промисловості.

Отже, для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств необхідним є перехід до інноваційно-інвестиційної моделі розвитку нашої держави, що також дасть змогу забезпечити відповідні темпи економічного зростання щодо розвинутих країн світу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – Київ: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р., № 40-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
3. Амоша О.І. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: нац. доп. / О.І. Амоша та ін.; за заг. ред. В. М. Гейця та ін.; НАН України. Секція суспільних і гуманітарних наук. – Київ: НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.
4. Бодров В.Г. Інноваційно-інвестиційна модель сталого розвитку національної економіки: навч.-метод. матеріали / В.Г. Бодров, В.О. Гусев, В.Ф. Мартиненко. – К.: НАДУ, 2009. – 60 с.
5. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2014 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Лобас І.В. Особливості інноваційно-інвестиційної політики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Lobas.pdf>.
7. Yurynets Z. Country's economic competitiveness increasing within innovation component / Z. Yurynets, B. Bayda, O. Petrukh // Economic Annals – XXI. – 2015. – № 9–10. – P. 32–35.